

"Livets Evangelium"

Norge	Ut i verden	Fakta	Nyheter	Artikler	Biografier
De 30 siste	Om Kirken	Om paven	Dokumenter	Søk	Hjelp

Kapittel III: Du skal ikke slå i hjel

Guds hellige lov

Evangelium og bud

"Vil du virkelig gå inn til Livet, så hold budene" (Matt. 19,17)

52 "Så var det en som kom til ham og spurte: 'Mester, hva godt må jeg gjøre for å oppnå det evige liv?'" (Matt. 19,16). Jesus svarte, "vil du virkelig gå inn til Livet, så hold budene" (Matt. 19,17). Mesteren taler om det evige liv, det vil si delaktighet i Guds eget liv. Man oppnår dette livet ved å overholde budene, inkludert budet "du skal ikke slå i hjel". Dette er det første av de ti bud som Jesus trekker frem når den unge mannen spør ham hvilke bud han skal overholde: "Jesus svarte: 'Du skal ikke slå i hjel, du skal ikke bryte ekteskapet, du skal ikke stjele,...'" Matt. 19,18).

Guds bud er aldri adskilt fra Guds kjærlighet: det er alltid en gave ment for menneskets vekst og glede. På denne måten representerer det et vesentlig og uomgjengelig aspekt ved Evangeliet, og blir selv "evangelium": godt og gledelig nytt. **Livets Evangelium** er både en stor Guds gave og en utfordring for mennesket. Det vekker undring og takknemlighet hos det frie menneske, og appellerer til menneskets ansvarlighet idet det ber om å bli tatt imot, bevart og verdsatt. Ved å gi mennesket livet, krever Gud av mennesket at det elsker, respekterer og fremmer livet. **Gaven blir selv et bud, og budet selv gave.**

Mennesket er Guds levende bilde og villet av Gud som herre og konge. Gregor av Nyssa skriver: "Gud skapte mennesket på en slik måte at det skulle være i stand til å være konge over jorden... Mennesket ble skapt i Hans bilde som regjerer over universet. Alt tyder på at menneskets natur fra opphavet av bar kongedømmets merke... Mennesket er konge. På grunn av sin likhet med universets Konge er mennesket skapt for å herske over jorden, og menneskenaturen er det levende bilde som, ved sin verdighet, deltar i den guddommelige arketyps fullkommenhet."³⁸ Mennesket er kalt til fruktbarhet og til å bli mange, til å legge jorden under seg og herske over andre skapninger (kfr. 1. Mos. 1,28). Men mennesket er konge og herre ikke bare over ting, men fremfor alt over seg selv³⁹, og på en særlig måte over det liv det har mottatt og som føres videre ved forplantningen i kjærlighet og respekt for Guds plan. Menneskets **herredømme** er imidlertid ikke absolutt, det er en **tjeneste**: det reflekterer Guds enestående og uendelige herredømme. Mennesket må derfor utøve det med **visdom og kjærlighet**, idet man tar del i Guds uendelige visdom og kjærlighet. Dette lar seg virkeliggjøre ved lydighet mot Guds hellige lov, en fri og glad lydighet (kfr. Sal. 119), som fødes og næres i vissheten om at Guds bud er en nådens gave gitt mennesket ene og alene for menneskets beste, for å bevare menneskets personlige verdighet og fremme dets lykke.

Med hensyn til ting, men enda mer med hensyn til livet, er ikke mennesket den absolutte herre og endelige dommer, men "en tjener av den plan som går tilbake til Skaperen"⁴⁰. Det er i dette menneskets uforlignelige storhet ligger.

Livet er overgitt mennesket som en skatt som ikke må ødes, et talent som må brukes vel. Mennesket skal stilles til regnskap for det overfor sin Herre (kfr. Matt. 25,14-30; Luk. 19,12-27).

Menneskelivet er hellig og ukrenkelig

"Jeg vil kreve hver mann til regnskap når han tar livet av sin neste" (1. Mos. 9,5)

53 "Menneskets liv er hellig fordi det like fra opphavet bærer i seg Guds skapergjerning og står for alltid i et særlig forhold til Skaperen, dets eneste mål. Gud alene er herre over livet, fra begynnelse til slutt: ingen kan under noen omstendighet tilrane seg retten til direkte å ødelegge et uskyldig menneske".⁴¹ Med disse ordene fremhever Instruksjonen **Donum Vitae** menneskelivets hellighet og ukrenkelighet som det sentrale innhold i Guds Åpenbaring.

Den hellige Skrift presenterer forskriften "Du skal ikke slå i hjel" som et guddommelig bud (2. Mos. 20,13; 5. Mos. 5,17). Denne forskrift befinner seg - som jeg allerede har understreket - i De ti bud, i hjertet av den pakt Gud sluttet med sitt utvalgte folk. Men det stod allerede fast i den opprinnelige pakt mellom Gud og mennesker; etter flommens rensende straff forårsaket av synd og vold (kfr. 1. Mos. 9,5-6).

Gud forkynner at han er den absolutte Herre over mennesket som er formet i hans bilde og likhet (kfr. 1. Mos. 1,26-27). Menneskelivet er derved gitt en hellig og ukrenkelig karakter, som gjenspeiler Skaperens egen ukrenkelighet. Nettopp av denne grunn vil Gud med alvor dømme alle overtredelser mot budet "du skal ikke slå i hjel", det bud som danner basis for ethvert samfunns felles liv. Han er "goel", den uskyldiges forsvarer (kfr. 1. Mos. 4,9-15, Jes. 41,14, Jer. 50,34, Salm. 19,14). Gud viser slik at han ikke gleder seg over de levendes død (kfr. Visd. 1,13). Bare Satan kan glede seg ved det: for gjennom hans misunnelse kom døden inn i verden (kfr. Visd. 2,24). Han som er "en morder fra begynnelsen av", er også en løgner, "ja, løgnens far" (Joh. 8,44). Ved å bedra mennesket, ledes det til synd og til død, og lar synden og døden fremstå som livets mål og frukter.

54 Budet "du skal ikke slå i hjel" indikerer en grense som ikke må overskrides, men den negative formulering angir også en positiv holdning om absolutt respekt for livet: det mennesket fremmer livet og gjør fremskritt på kjærlighetens vei som gir seg selv, mottar og tjener. Også paktens folk modnet gradvis - om enn langsomt og motstrebende - i denne retning, og forberedte Jesu store forkynnelse: at budet om å elske sin neste er lik budet om å elske Gud; "på disse to bud hviler hele Loven, og Profetene med" (Matt. 22,36-40). Paulus understreker at "disse budene ... du skal ikke slå i hjel ... og hva andre bud der er, de kan jo alle sammenfattes i dette ene: 'Du skal elske din neste som deg selv'" (Rom. 13,9, kfr. Gal. 5,14). Gjentatt og bragt til sin fullbyrdelse i den nye lov står budet "du skal ikke slå i hjel" som en uomgjengelig betingelse for å "gå inn til Livet" (kfr. Matt. 19,16-19). I det samme perspektiv har apostelen Johannes' ord et kategorisk preg: "Enhver som hater sin bror er en morder, og dere vet at ingen morder har evig liv i seg" (1. Joh. 3,15).

Helt fra begynnelsen av har **Kirkens levende tradisjon** kategorisk gjentatt budet "du skal ikke slå i hjel", som i **Didaché**, det eldste ikke-bibelske, kristne skrift: "Det finnes to veier;

den ene er livets vei, den andre er dødens. Og der er stor forskjell mellom de to veiene... Lærens andre bud: Du skal ikke slå i hjel... Du skal ikke drepe et foster ved abort, heller ikke skal du drepe et nyfødt barn... Men dødens vei er denne: ... slike som ikke forbarmer seg over den fattige og ikke vil ha besvær med den som har det besværlig, som ikke kjenner ham som har skapt dem; barnemordere, ødeleggere av Guds skapning; slike som avviser den nødlidende og plager den som har det vondt, som er talsmenn for de rike, og lovløse dommere for de fattige - syndige tvers igjennom. Måtte dere, mine barn, bli bevart fra alt dette!"⁴²

I tidens løp har Kirkens tradisjon alltid vært entydig i sin undervisning når det gjelder dette budets - "du skal ikke slå i hjel" - absolutte og uforanderlige verdi. Det er en kjensgjerning at mord i de første århundrer ble ansett for å være en av de tre alvorligste synder ved siden av apostasi (frafall fra troen) og ekteskapsbrudd. En særdeles hard og lang offentlig bot ble krevd før den angrende morder ble gitt tilgivelse og gjenopptatt i det kirkelige fellesskap.

55 Dette skulle ikke være overraskende: å drepe et menneske i hvem Guds eget bilde er nærværende, er en svært alvorlig synd. **Bare Gud er herre over livet.** Den kristne refleksjon har imidlertid, i møte med mange og ofte tragiske skjebner i individers og samfunns liv, like fra begynnelsen av søkt en mer fullstendig og dypere forståelse av hva Guds bud forbyr og foreskriver.⁴³ Der er situasjoner hvor de verdier Guds lov representerer, synes paradoksale. Det gjelder for eksempel **legitimt forsvar**, hvor retten til å beskytte eget liv og forpliktelsen til ikke å skade andres er vanskelig å forene i praksis. Livets egenverdi og plikten til å elske seg selv like høyt som andre er basis for **den sanne rett til selvforsvar**. Det krevende bud om å elske sin neste som fremsettes i Det gamle testamente og som bekreftes av Jesus, bruker kjærligheten til seg selv som sammenligningsgrunnlag: "Du skal elske din neste **som deg selv**" (Mark. 12,31). Ingen kan følgelig fornekte retten til selvforsvar ut fra manglende kjærlighet til livet eller til seg selv. Dette kan bare gjøres i kraft av en heroisk kjærlighet som utdyper og opphøyer kjærligheten til seg selv i en radikal selv-hengivelse i overensstemmelse med Evangeliets saligprisninger (kfr. Matt. 5,38-40). Det uforlignelige eksempel på en slik selv-hengivelse er Herren Jesus.

Enn videre kan det skje at "lovlig forsvar ikke bare er en rett, men en alvorlig plikt for den som har ansvar for andres liv, for familiens eller statens felles beste".⁴⁴ Dessverre kan det forekomme at en uskadeliggjøring av angriper kan føre til at angriperen mister livet. Når så er tilfellet, må det fatale utfallet tilskrives angriperen selv, selv om vedkommende ikke skulle være moralsk ansvarlig på grunn av utilregnelighet.⁴⁵

56 Det er i denne kontekst **dødsstraff** må sees. Det stilles i stigende grad krav om at anvendelsen av dødsstraff må begrenses eller avskaffes fullstendig; krav som gjør seg gjeldende både i Kirken og i det sivile samfunn. Problemet må videre sees innenfor en strafferettslig ramme som i den grad den er i overensstemmelse med menneskets verdighet, også vil være i overensstemmelse med Guds plan for menneske og samfunn. Den straff som samfunnet tildeler, har som sin primære hensikt "å godtgjøre for den uorden forbrytelsen har ført til".⁴⁶ Offentlige myndigheter må bøte på den vold som har vært øvet mot personlige og sosiale rettigheter ved å idømme overgriperen en straff i samsvar med forbrytelsen, og stille dette som betingelse for at overgriperen skal få tilbake sin frihet. Dermed oppnår også myndighetene å forsvare den offentlige orden og sikre enkeltpersoners trygghet, samtidig som forbryteren gis en spore og en hjelp til å endre adferd og rehabiliteres.⁴⁷

For å nå disse mål er det klart at **straffens natur og omfang** må vurderes nøye og avgjøres med stor omhu. Den bør ikke føre til den ekstreme løsning å avrette den skyldige med mindre

det er absolutt nødvendig: med andre ord, når det ikke vil være mulig å forsvare samfunnet på andre måter. Som et resultat av stadige forbedringer i straffesystemet skulle slike tilfeller i dag være sjeldne, om ikke praktisk talt ikke-eksisterende.

I alle fall forblir det prinsipp som fremsettes i den nye katolske kirkes katekisme gyldig: "dersom ublodige midler er tilstrekkelige til å forsvare menneskeliv mot en angriper og å forsvare den offentlige orden og enkeltpersoners trygghet, skal myndighetene nøye seg med slike, fordi de svarer bedre til de konkrete betingelser for det felles beste og er mer i samsvar med menneskeverdet."⁴⁸

57 Når omsorgen og respekten for ethvert liv, selv den skyldiges og urettferdige angriperens liv, er av så stor betydning, har budet "du skal ikke slå i hjel" absolutt verdi når det gjelder **uskyldige personer**. Og det enda mer når det gjelder svake og forsvarsløse mennesker, hvis eneste forsvar mot andres vilkårlighet og maktmisbruk er Guds ords bindende kraft.

Faktisk forholder det seg slik at det uskyldige livs absolutte ukrenkelighet er en moralsk sannhet som den hellige Skrift entydig lærer, som Kirkens tradisjon stadig har opprettholdt, og som Kirkens læreembete enstemmig har fremsatt. Denne enstemmighet er et klart resultat av den "troens sans" som, inspirert og opprettholdt av den Hellige Ånd, garanterer det troende Guds folk fra å ta feil når det "fremviser en enstemmig tilslutning i tros- og moralspørsmål".⁴⁹

Vi registrerer både i individers samvittighet og i samfunnet som sådant, en stadig mer svekket sans for alvor og det moralsk utillatelige i å ta uskyldig liv. Det gjelder i særdeleshet livet i sin begynnelse og ved sin slutt. Derfor har **Kirkens læreembete** stadig oftere gått ut til forsvar for menneskelivets hellighet og ukrenkelighet. Kirkens biskoper har hele tiden støttet det pavelige læreembete i denne insistering. De har bidratt med tallrike og viktige doktrinære og pastorale dokumenter både enkeltvis og fra hele bispekonferanser. Ikke å forglemme er også Det annet Vatikankonsil som kort, men utvetydig berører temaet.⁵⁰

Med den autoritet som Kristus overgav Peter og hans etterfølgere, og i enhet med Den katolske Kirkes biskoper, **bekrefter jeg at det direkte og overlagte drap av et uskyldig menneske alltid er dypt umoralsk**. Denne lære baserer seg på den uskreve lov som mennesket, ved fornuftens hjelp, finner i sitt hjerte (kfr. Rom. 2,14-15). Den bekreftes av den Hellige Skrift, holdes i hevd i Kirkens tradisjon og læres av det universelle og ordinære læreembete.⁵¹

Den bevisste avgjørelse om å berøve et uskyldig menneske livet er alltid moralsk ond og er aldri rettmessig verken som mål i seg selv, eller som middel for et gode. Det er i virkeligheten grov ulydighet mot den moralske lov og mot Gud som er denne lovens opphav og garantist. Det står i motsetning til de fundamentale dyder, rettferdighet og barmhjertighet. "Intet og ingen kan tillate å avlive et uskyldig menneske, det være seg embryo eller foster (*teksten opererer med disse to begrepene: embryo og foster, embryo de to første månedene etter unnfangelsen når organene dannes, foster for resten av svangerskapet, o.a.*), barn eller voksne, gamle, uhelbredelig syke, eller døende. Videre er det verken tillatt å be om denne form for avliving for seg selv eller for et annet menneske som er i ens varetekt, eller gi sin tilslutning til dette direkte eller indirekte. Heller ikke kan noen autoritet legitimt anbefale eller tillate en slik handling."⁵²

Hva retten til liv angår, så stiller ethvert uskyldig menneske absolutt likt alle andre. Denne likhet er grunnlaget for alle autentiske sosiale relasjoner som, for å være sanne, må være

basert på sannhet og rettferd idet hver mann og hver kvinne anerkjennes og beskyttes som personer og ikke som nytteobjekter. Stilt overfor den moralske norm som forbyr å ta uskyldig liv "er der ikke privilegier eller unntak for noen. Det gjør ingen forskjell om man er verdens mektigste eller 'den fattigste blant de fattige'. Foran moralens krav er vi alle absolutt like".⁵³

Abort, en himmelropende forbrytelse

"Du så meg den gang jeg var et foster" (Sal. 139,16)

58 Blant alle de forbrytelser som rettes mot livet, har provosert abort karakter av å være spesielt alvorlig og bedrøvelig. Det annet Vatikankonsil definerer abort sammen med spedbarnsdrap som en "himmelropende forbrytelse".⁵⁴

Men i dag er alvoret i disse forbrytelser gradvis blitt svekket i mange menneskers samvittighet. Den utbredte aksept av abort som viser seg både i adferd og lovgivning, er et talende tegn på en dyp krise hvor den moralske dømmekraft i stadig mindre grad blir i stand til å skjelne mellom godt og ondt selv når det står om den fundamentale retten til liv. I en så alvorlig situasjon trenger vi mer enn noen gang mot til å se sannheten i øynene og **kalle ting ved deres rette navn** uten å bøye av for passende kompromisser eller fristes til selvbedrag. I så henseende er profeten svært kategorisk: "Ve dem som kaller det onde godt og det gode ondt, som gjør mørke til lys og lys til mørke" (Jes. 5,20). Når det gjelder abort, er en ambivalent ordbruk utbredt, som f.eks. "svangerskapsavbrudd" som går i retning av å ville skjule handlingens sanne natur og dempe alvoret av denne i opinionen. Dette lingvistiske fenomen er uten tvil selv et symptom på en samvittighet som ikke er i fred med seg selv. Men intet ord har makt til å forandre realitetene: provosert abort er, **uansett ved hvilket middel, overlagt og direkte avliving av et menneske i den tidligste fase av dets eksistens mellom unnfangelse og fødsel**. Det moralske alvor som hefter ved provoserte aborter, trer klart frem når vi erkjenner at det dreier seg om å ta liv, og tar omstendighetene i betraktning. Den som blir fjernet, er et menneske hvis liv nettopp er begynt; det vil med andre ord si det mest uskyldige menneske som tenkes kan. Ikke under noen omstendighet er dette mennesket å betrakte som en angriper, enda mindre som en urettferdig angriper! Han eller hun er **svak**, forsvarsløs, og mangler selv det minimum av forsvarsevne som den nyfødte har i form av gråt og tårer. Det ufødte barn er **totalt overgitt** kvinnens beskyttelse som bærer barnet i sitt liv. Og likevel er det enkelte ganger nettopp moren som velger å be om å få barnet fjernet.

Det er sant at avgjørelsen om å ta abort ofte er av dramatisk og smertefull karakter, som når ønsket om å fjerne frukten av unnfangelsen ikke er av rent egoistiske grunner eller av bekvemmelighet, men av hensyn til viktige verdier som egen helse eller en rimelig livsstandard for familiens øvrige medlemmer. Noen ganger kan frykten for at barnet skal vokse opp under vanskelige forhold være nok til å synes at det var bedre om det ikke ble født. Imidlertid kan denne og lignende grunner - samme hvor alvorlige og dramatiske de er - **aldri rettferdiggjøre den overlagte avliving av et uskyldig menneske**.

59 Ved siden av moren befinner det seg også ofte andre personer som er med på å treffe avgjørelsen om abort. Det gjelder først og fremst barnets far som direkte kan presse kvinnen til abort, eller indirekte oppmuntre til det ved å la kvinnen stå alene med de problemer svangerskapet kan innebære:⁵⁵ familien får derved et dødelig sår og profaneres i sin natur som kjærlighetens fellesskap og i sitt kall som "livets helligdom". Heller ikke kan man overse det

press som kan komme fra familien i videre forstand og fra venner. Noen ganger er kvinnen utsatt for et så sterkt press fra omgivelsene at hun psykologisk sett føler seg tvunget til å ta abort: i slike tilfeller hviler det moralske ansvar tungt på dem som direkte eller indirekte utøver presset. Også leger og helsepersonell er ansvarlige når de stiller sin medisinske ekspertise til rådighet for å ta liv heller enn å fremme det.

Men ansvaret hviler også på lovgiverne som har fremmet og godkjent abortlover og det i en slik grad at det påligger ansvarlige i helsesektoren å sørge for at aborter skal kunne utføres. Et generelt og ikke mindre alvorlig ansvar ligger på dem som har bidratt til å fremme en uansvarlig holdning til seksualitet og til å svekke betydningen av moderskap, og videre, på dem som burde ha sørget for en effektiv familie- og sosialpolitikk som støtter opp under familien, især større familier og dem som har økonomiske vanskeligheter og problemer med oppfostringen. Endelig skal man heller ikke undervurdere det nettverk av medvirkende som omfatter internasjonale institusjoner, stiftelser og assosiasjoner som systematisk arbeider for legalisering og spredning av abort over hele verden. I så henseende blir abort noe mer enn et individuelt ansvar og noe mer enn en skade påført enkeltpersoner; abort antar en sosial dimensjon. Den er et ytterst alvorlig sår på samfunnet og kulturen, et sår som påføres av dem som skulle være samfunnets støtter og forsvarere. Som jeg skrev i mitt Brev til familiene, "vi står overfor en omfattende trusel mot livet: ikke bare det enkelte individs, men hele sivilisasjonens"⁵⁶. Vi står overfor en **"syndens struktur" som retter seg mot det ufødte menneskeliv**.

60 Noen mennesker søker å rettferdiggjøre abort ved å hevde at det befruktete egget inntil et visst tidspunkt ikke kan anses for å være et personlig menneskeliv. Men faktisk er det slik at "fra det øyeblikk et egg er befruktet, er det et påbegynt liv som verken er farens eller morens, men et nytt menneskeliv med sin egen utvikling. Det vil aldri bli menneske hvis det ikke allerede var menneske. Dette har alltid vært klart ... og moderne genetisk forskning bekrefter det. Den viser at programmet for hva dette levende vesen skal utvikle seg til, fra første øyeblikk er fastlagt: en person, en individuell person med visse allerede bestemte karaktertrekk. Befruktingen er starten på et nytt menneskeliv med et utall muligheter - muligheter og kapasiteter som trenger tid, lang tid, for å finne sin plass og utfolde seg".⁵⁷ Selv om sjelens eller åndens nærvær ikke kan konstateres ved empiriske data, så gir resultatene av forskning på det menneskelige embryo "en verdifull indikasjon på hvordan man ved fornuftens hjelp kan erkjenne et personlig nærvær fra det øyeblikk et nytt liv tar til: hvordan skulle et menneskelig individ ikke være en menneskelig person?"⁵⁸

Videre er det som står på spill fra et moralsk standpunkt så viktig at bare muligheten for at man har med en menneskelig person å gjøre skulle være tilstrekkelig for å forby enhver inngripen som kunne føre til å avlive embryoet. Nettopp av denne grunn må resultatet av den menneskelige forplantning garanteres den ubetingede respekt som tilkommer mennesket i sin totalitet og legemlige og sjelelige enhet. Dette har Kirken alltid lært og fortsetter å lære uavhengig av alle vitenskapelige debatter og filosofiske forsikringer som læreembetet ikke uttrykkelig har forpliktet seg til: **"Mennesket skal respekteres og behandles som en person fra befruktningsøyeblikket av**; og skal fra samme øyeblikk tilkjennes menneskelige rettigheter hvor det uskyldige menneskes ufravikelige rett til liv er den fremste."⁵⁹

61 Den hellige Skrift taler aldri om frivillig abort og inneholder følgelig ingen direkte og spesifikk fordømmelse. Men den viser en så stor respekt for mennesket i mors liv at budet "du skal ikke slå i hjel" som en logisk konsekvens må utvides til å gjelde også det ufødte barn.

Menneskelivet er hellig og ukrenkelig i ethvert øyeblikk av menneskets eksistens, inkludert den innledende fasen før fødselen. Helt fra mors liv av tilhører mennesket Gud som ransaker og kjenner det, som former og vever det med sine egne hender, og som vokter over det og ser, selv i et formløst lite foster, morgendagens voksne hvis dager er talte og hvis kall allerede nå er skrevet i "livets bok" (kfr. Sal. 139,13-16). Også her, som i tallrike andre bibelske tekster⁶⁰, er mennesket allerede i mors liv personlig objekt for Guds kjærlighetsfulle og faderlige forsyn.

Som **den kristne tradisjon** fra begynnelsen til i dag viser, og som Troskongregasjonens erklæring om emnet tydeliggjør⁶¹, har abort alltid, klart og entydig, vært ansett for å være en etisk uhyrlighet. Konfrontert med den gresk-romerske verden hvor abort og spedbarnsdrap var utbredt, gikk den første kristne menighet både gjennom liv og lære radikalt ut mot de rådende vaner i samfunnet. Det viser som tidligere nevnt Didaché⁶². Blant de greske kirkefedre noterer Athanagoras at kristne anser de kvinner som mordere som tyr til abortive midler, fordi barn mens de er i mors liv "allerede står under det guddommelige forsyns beskyttelse"⁶³. Blant de latinske forfattere bekrefter Tertullian: "å forhindre noen i å bli født er foregrepet mord; det gjør liten forskjell om man dreper en sjel som allerede er født eller dreper den ved fødselen. Han som en dag skulle bli et menneske, er menneske allerede."⁶⁴

Gjennom kristendommens to tusen år lange historie har denne samme lære vært forkynt av kirkefedre og av Kirkens hyrder og lærere. Selv vitenskapelige og filosofiske diskusjoner om tidspunktet for når mennesket får sjel, har noensinne gitt opphav til tvil om det moralsk forkastelige ved abort.

62 Senere tids pavelige læreembete har bekreftet denne lære med styrke. I encyklikaen **Casti Connubii** især avviser Pius XI en angivelig rettferdiggjøring av abort.⁶⁵ Pius XII utelukker all provosert abort; det vil si enhver handling som går i retning av å tilintetgjøre ufødt liv, "enten denne tilintetgjøringen er ment som et mål i seg selv eller et middel for å nå et mål".⁶⁶ Johannes XXIII bekrefter på ny menneskelivets hellighet fordi det "like fra begynnelsen av involverer Guds virksomme skaperkraft".⁶⁷ Som tidligere nevnt har Det annet Vatikankonsil fordømt abort med stort alvor: "Livet skal vernes om fra unnfangelsen av med største omhu. Både fosterdrap og barnemord er himmelropende forbrytelser."⁶⁸

Kirkens disiplinære bestemmelser har like fra de tidligste århundrer fastsatt strafferettslige sanksjoner overfor dem som er skyldige i abort. Denne praksis er blitt bekreftet i ulike perioder selv om straffeutmålingen har variert. **Kirkeretten** av 1917 straffet abort med ekskommunikasjon.⁶⁹ Den reviderte kirkeretten fastholder denne tradisjon når den erklærer at "en person som utfører en abort, pådrar seg automatisk ekskommunikasjon (**latae sententiae**)".⁷⁰ Ekskommunikasjonen berører alle dem som begår forbrytelsen i visshet om hvilken straff den medfører, og inkluderer følgelig også dem uten hvis hjelp forbrytelsen ikke kunne vært utført.⁷¹ Ved å gjenta denne sanksjonen bekrefter Kirken at abort er en meget alvorlig og skadelig forbrytelse, og vil med det oppmuntre dem som gjør seg skyldig i den, til hurtig å søke omvendelsens vei. Kirkens hensikt med ekskommunikasjon er å bevisstgjøre om alvorret i visse synder, og fostre genuin omvendelse og bot.

Gitt en slik enstemmighet i Kirkens doktrinære og disiplinære tradisjon, kunne Paul VI erklære at denne tradisjon er uforandret og uforanderlig.⁷² Derfor, med den autoritet som Kristus betrodde Peter og hans etterfølgere, og i enhet med biskopene - som ved flere anledninger har fordømt abort og som ved før nevnte konsultasjon har vist enstemmig enighet vedrørende denne doktrine til tross for at de er spredt over hele verden - **erklærer jeg at**

provosert abort, det vil si abort som er villet som mål eller middel, alltid er et alvorlig brudd på den moralske orden, fordi det er villet avliving av et uskyldig menneske. Denne læren er grunnlagt på naturloven og på det skrevne Guds ord som er overbragt i Kirkens tradisjon og blir undervist av det ordinære og universelle læreembete.⁷³

Ingen omstendighet og intet formål, ingen lov i hele verden kan noen gang tillate en handling som i sitt vesen er utillatelig fordi den står i motsetning til Guds Lov som er skrevet i menneskenes hjerter, er erkjennbar ut fra fornuften og forkynt av Kirken.

63 Denne moralske vurdering av abort må også anvendes på nyere former for **inngrep på menneskelige embryoer**, som, selv om målet i seg selv skulle være legitimt, medfører embryoets død. Det dreier seg om den **eksperimentering på embryo** som blir stadig mer utbredt innen biomedisinsk forskning og som i enkelte land allerede er legalisert. Selv om "man må anse inngrep på menneskelige embryoer som lovlige på betingelse av at de respekterer embryoets liv og integritet og ikke medfører urimelig risiko, men er ment å helbrede det, forbedre dets helsetilstand eller redde livet",⁷⁴ så må det ikke desto mindre fastslås at bruk av menneskelige embryoer og fostre som objekt for eksperimentering er en krenkelse av deres verdighet som mennesker; de har rett til respekt på samme vis som barnet som allerede er født og enhver annen person.⁷⁵

Denne moralske fordømmelse omfatter også prosedyrer som benytter levende menneskelige embryoer og fostre som "biologisk materiale" eller som **organ- og vevleverandør for transplantasjoner** ved behandlingen av enkelte sykdommer. Embryoer og fostre kan noen ganger være "produsert" ved **in vitro**-fertilisering spesielt med dette for øye. Å ta uskyldig menneskeliv selv om hensikten er å hjelpe andre, er en totalt uakseptabel handling.

Særlig oppmerksomhet må kreves ved den moralske vurdering av teknikker for **prenatal diagnostikk** som gjør det mulig å oppdage avvik hos det ufødte barnet på et tidlig tidspunkt. På grunn av disse teknikkenes kompleksitet er det nødvendig med en omhyggelig vurdering. Disse teknikkene er moralsk akseptable så sant de ikke innebærer en urimelig risiko for barnet eller moren, og har til hensikt å få i gang en tidlig behandling eller være en hjelp til å kunne ta imot barnet på forsvarlig vis. Men siden mulighetene for prenatal behandling fortsatt er begrensede, hender det ikke sjelden at disse teknikkene brukes med tanke på å sortere ut barn med visse avvik, og fører til selektive aborter i en eugenisk mentalitets tjeneste. En slik holdning er skammelig og alltid klanderverdig, ettersom den måler menneskelivets verdi ved "normalitetens" og det fysiske velbefinnendes parameter og følgelig også åpner veien for å legitimere spedbarnsdrap og eutanasi.

Det mot og den sinnsro som så mange av våre handicappede brødre og søstre viser når de opplever å bli akseptert og elsket, er et talende vitnesbyrd om hva som gir livet dets virkelige verdi og gjør livet, selv under vanskelige livsbetingelser, verdifullt for en selv og andre. Kirken er nær de ektefeller som med uro og lidelse aksepterer å ta imot sterkt handicappede barn. Hun er også takknemlig overfor alle de familier som gjennom adopsjon tar imot barn som er forlatt av sine foreldre på grunn av uførhet eller sykdom.

NOTER

- 38 De Hominis Opificio, 4: PG 44, 136.
- 39 Kfr. St. Johannes Damascenus, De Fide Orthodoxa, 2,12: PG 94, 920-922, sitert i St. Thomas Aquinas, Summa Theologiae, I-II, Prolog.
- 40 Paul VI, Humanae Vitae (HV) 1968, 13.
- 41 Troskongregasjonen, Instruksjon om respekt for menneskelivet i dets begynnelse og om forplantningens verdighet, Donum Vitae (22. februar 1987), innledningen nr. 5: AAS 80 (1988), 76-77, kfr. Den Katolske Kirkes Katekisme, nr. 2258.
- 42 Didaché, I,1, II,1-2, V, 1-3; fra De apostoliske fedre, Baasland, Hvalvik, Oslo 1984.
- 43 Kfr. Den Katolske Kirkes Katekisme, nr. 2263-2269, og Tridentinerkonsilets katekisme, paragrafene 327-332.
- 44 Den Katolske Kirkes Katekisme, nr. 2265.
- 45 Kfr. St. Thomas Aquinas, Summa Theologiae, II-II, q. 64, a. 7; St. Alphons Liguori, Theologia Moralis, I. III, tr. 4, c. 1, dub. 3.
- 46 Den Katolske Kirkes Katekisme, nr. 2266.
- 47 Kfr. ibid.
- 48 Nr. 2267.
- 49 Det annet Vatikankonsils dogmatiske konstitusjon om Kirken, Lumen Gentium (LG), 12.
- 50 Kfr. GS, 27.
- 51 Kfr. LG, 25.
- 52 Troskongregasjonens erklæring om eutanasi, Iura et Bona (5. mai 1980), II: AAS 72 (1980), 546.
- 53 Johannes Paul IIs encykliske brev, Veritatis Splendor (6. August 1993), 96: AAS 85 (1993), 1209.
- 54 GS, 51: "Abortus necnon infanticidum nefanda sunt crimina".

55

Kfr. Johannes Paul II, apostoliske brev *Mulieris dignitatem*, Om kvinnens værdighet og kald, august 1988, 14: AAS 80 (1988), 1686.

56

Nr. 21: AAS 86 (1994), 920.

57

Troskongregasjonen, Erklæring om provosert abort (18. november 1974), Nos. 12-13: AAS 66 (1974), 738.

58

Troskongregasjonen, Instruksjon om respekt for menneskelivet i dets begynnelse og om forplantningens verdighet, *Donum Vitae* (22. februar 1987), I, Nr. 1: AAS 80 (1988), 78-79.

59

Ibid., loc. cit., 79.

60

Ifølge profeten Jeremia: "Før jeg formet deg i mors liv, kjente jeg deg, og før du ble født, helliget jeg deg; til profet for folkene satte jeg deg" (1,4-5). Salmisten henvender seg med følgende ord til Herren: "Fra fødselen av har jeg støttet meg til deg, du dro meg frem av mors liv" (Sal. 71,6; kfr. Jes. 46,3; Job 10,8-12; Sal. 22,10-11). Også evangelisten Lukas forteller i den vidunderlige episoden om møtet mellom de to mødre, Elisabet og Maria, og deres to sønner, Johannes Døperen og Jesus ennå skjult i mors liv (kfr. 1,39-45), og hvordan de to små ennå før fødselen er i stand til å kommunisere: barnet gjenkjenner Barnets komme og hopper av glede.

61

Kfr. Erklæringen om provosert abort (18. november 1974), Nr. 7: AAS 66 (1974), 740-747.

62

"Du skal ikke drepe et foster ved abort, heller ikke skal du drepe et nyfødt barn": 2, Baasland, Hvalvik: De apostoliske fedre.

63

Apologia on behalf of the Christians, 35: PG 6, 969.

64

Apologeticum, IX, 8: CSEL 69, 24.

65

Kfr. *Casti Connubii* (31. desember 1930), II: AAS 22 (1930), 562-592.

66

Tale til den biomedisinske assosiasjon "San Luca" (12. november 1944): *Discorsi e Radiomessaggi*, VI (1944-1945); kfr. tale til den italienske katolske union av jordmødre (29. oktober 1951), nr. 2: AAS 43 (1951), 838.

67

Encyklikaen *Mater et Magistra* (15. mai 1961), 3: AAS 53 (1961), 447.

68

GS, 51.

69

Kanon 2350, par. 1.

70

Code of Canon Law, canon 1398; kfr. Code of Canons of the Eastern Churches, canon 1450, par. 2.

71

Kfr. *ibid.*, kanon 1329, også Code of the Eastern Churches, kanon 1417.

72

Kfr. tale til Den nasjonale kongress av italienske jurister (9. desember 1972): AAS 64 (1972), 777; Encyklikaen *Humanae Vitae* (25. juli 1968), 14: AAS 60 (1968), 490.

73

Kfr. LG, 25.

74

Troskongregasjonen, Instruksjon om respekt for menneskelivet i dets begynnelse og om forplantningens verdighet, *Donum Vitae* (22. februar 1987) I, 3: AAS 80 (1988), 80.

75

Charter of the Rights of the Family (22. oktober 1983), art. 4b: Vatican Polyglott Press, 1983.